

Asia: VN/28937/2021

Työryhmän mietintö pienten riita-asioiden menettelystä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry kiittää lausuntopyynnöstä ja lausuu asiasta seuraavaa.

Mietinnön muotoon laadittu hallituksen esitysluonnos pienten riita-asioiden menettelystä on huolellisesti laadittu. Pienet riita-asiat ovat rajattu esityksessä soveltamisalaltaan asuinhuoneistojen vuokrasuhteita koskeviin riita-asioihin, joiden rahallinen arvo olisi enintään 10 000 euroa. Lisäksi riita-asiat voivat olla sellaisia, joihin ei liity rahallista arvoa, kuten osa häätilanteista. Pienillä riita-asioilla viitataan tapauksiin, jotka ovat ”laadultaan ja laajuudeltaan” riittävän pieniä.

Prosessin keventyminen käsittelyssä koskisi esimerkiksi asiakirjojen toimittamista (sähköinen asiointi), oikeudenkäyntiin osallistumista (etäyhteys), käsittelyvaiheita (vain pääkäsittely) ja avustajien kelpoisuusvaatimuksia. Kevennetystä prosessista huolimatta päätös olisi velvoittava, mutta valituskelpoinen.

SAK näkee kevennetyn menettelyn perusteltuna ja tarpeellisena riidanratkaisumuotona. Kuten muistiossa todetaan, tällä hetkellä oikeustapauksien käsittely ja tuomioiden saaminen kestää usein kohtuuttoman pitkään. Tämä on perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen näkökulmasta ongelma, johon sekä kansalliset että kansainväliset instituutiot ovat kiinnittäneet huomiota.

SAK pitää esitystä perusteltuna ratkaisuna aitoon ongelmaan. Nykyisin kynnys riita-asioiden hoitamiseen on korkea, koska käytettävissä olevat vaihtoehdot (käräjäoikeus, kuluttajariitalautakunta) ovat kalliita ja hitaita, eivätkä päätökset ole välttämättä velvoittavia. Kun kynnys riita-asian hoitoon on korkea, nostettavien kanteiden korvausvaateet voivat vastaavasti

kohota. Muistiossa kuvattu menettely vaikuttaa tarpeelliselta lisältä, joka täydentää nykyisiä riidanratkaisun keinoja.

SAK pitää prosessin keventämiseen rajattuja osa-alueita perusteltuna, erityisesti ehdotetuin poikkeuksin. Esimerkiksi sähköisen asioinnin vaatimukseen liittyvät poikkeukset ovat erittäin tärkeitä ikääntyneiden ja vammaisten kaltaisille erityisryhmille. Kynnys tällaisten poikkeuksien sallimiseen on syytä pitää riittävän matalana. SAK kuitenkin toteaa, että oikeusavun tarjoamisen olisi syytä olla esityksessä kuvattua laajempaa. Haavoittuvassa taloudellisessa asemassa oleville henkilöille ja erityisryhmille riittävä oikeusapu on erittäin tärkeä turvata esitettyä laajemmassa muodossa.

Ylipäättään tasa-arvonäkökulmaan on syytä kiinnittää erityistä huomiota. Kuten esityksellä todetaan, kanteiden määrä kasvaa todennäköisesti eniten juuri vuokranantajien ja oikeushenkilöiden toimesta. Vastaavasti kanteiden vastaajista selvä enemmistö on asukkaita, joista enemmistö on pieni- tai keskituloisia kansalaisia. Vaikka muutos pienentää pieni- ja keskituloisten taloudellista riskiä riita-asioissa, juuri tässä luokassa mainitut summat ovat kuitenkin suhteellisesti suuria. Esimerkiksi oikeudenkäymiskulujen (osittaisen) korvauksen osalta voisi olla syytä harkita useampia porrastuksia, myös esimerkiksi maksukyvyn suhteen.

SAK pitää kuitenkin rajoitettua korvausvastuuta perusteltuna lähtökohtana. Käsityksemme mukaan juuri taloudellinen riski – erityisesti suhteessa riidan summaan, kuten vuokravakuustilanteissa – on merkittävä este erityisesti vuokralaisille hakea oikeutta. Kuten muistiossa tuodaan esiin, esimerkiksi nuoret, yksinasujat ja yksinhuoltajat ovat yleisimpiä vuokra-asujien ryhmiä. Tällaisissa väestöryhmissä taloudellisten riskien madaltaminen on tärkeää omien oikeuksien vaatimisen kannalta.

SAK kiinnittää huomiota siihen, että kevennetyn prosessin yksi tarkoitus on myös madaltaa riita-asoiden käsittelyn kynnystä nopeuttamalla käsittelyä. Tästä huolimatta muistiossa todettiin, ettei ns. kiireellisestä käsittelystä olisi tarkoituksenmukaista säätää. SAK pitää prosessien nopeuttamista tärkeänä tavoitteena, mikä voi vaikuttaa myös moniin riidan ulkopuolisiin tahoihin. Riita-asian pitkittyminen voi vaikuttaa huomattavasti (mm. häiriöt, maksutaakka) myös muihin asukkaisiin, kun riita koskee asunto-osaketta. Riitojen käsittelyn keston merkittävä lyhentäminen tulisi pyrkiä turvaamaan uudistuksessa tavalla tai toisella.

Pienten riita-asoiden soveltamisalan laajentamiseen SAK suhtautuu tässä vaiheessa varauksellisesti, mutta varovaisen myönteisesti. Vaikka tarve oikeusprosessien nopeuttamiselle on ilmeinen, ensin on syytä tarkastella huolella, miten muutos vaikuttaisi vuokrasuhteita koskeviin riitoihin. Jos kokemukset pienten riita-asoiden käsittelystä ovat positiivisia, soveltamisalan laajentamista voi selvittää myöhemmin. Uudesta menettelytavasta huolimatta oikeusjärjestelmän resurssit on syytä turvata. Jos muutos lisää riita-asoiden määrää, tuomioistuimille pitää myöntää riittäviä lisäresursseja.

Latvatalo Eveliina

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry - Työehdot-osasto lakimies

Paula Ilveskivi Yhteiskuntapolitiikka-osasto ekonomisti Tatu Knuutila